

ФИЛИП К. ДИК

НЕУКРОТИМАТА ЖАБА

Превод от английски: Александър Димитров, 1989

chitanka.info

— Зенон е бил първият наистина велик учен — изрече професор Харди и обгърна аудиторията със строг поглед. — Да вземем например неговия парадокс с тръбата и жабата. Както Зенон е показал, жабата никога няма да стигне края на тръбата, ако дължината на всеки неин следващ скок е половината от предишния. Винаги ще остава, макар и малко, но напълно реално разстояние...

Докато студентите, дошли да слушат лекцията по физика, осмисляха казаното от професора, в аудиторията цареше тишина. После от задните редове бавно се дигна ръка и Харди недоверчиво погледна притежателя ѝ.

— Е? — каза той. — Какво има пак, Питнър.

— На лекциите по логика ни учеха, че това не е така. Професор Гроут каза...

— Хм!

— Професор Гроут каза, че тя все пак ще успее да премине тръбата.

Харди кръстоса ръце на гърдите си.

— На моите лекции жабата никога няма да стигне края на тръбата. Самият аз съм изучавал този проблем и съм убеден в това. Например, ако тя скочи...

Звънецът иззвъня.

Студентите дружно се вдигнаха от местата си и се отправиха към изхода. Когато и последният напусна аудиторията, Харди извади лулата си и също излезе в коридора. Той погледна първо към едната страна, после — към другата. Както трябваше да се очаква — съвсем наблизо се намираше професор Гроут. Пиеше вода от чешмата и си изтриваше брадата.

— Гроут — каза Харди. — Елате тук!

Като премигваше, професор Гроут се откъсна от водоскока.

— Какво има?

— Елате насам — каза Харди и сам тръгна насреща му. — Как смееете да закачате Зенон? Той е бил учен и като такъв спада към моя профил и в никакъв случай не към вашия. Оставете Зенон на мира!

— Зенон е бил философ! — Гроут с възмущение изгледа Харди. — Впрочем знам какво ви дразни. Парадоксът с жабата. За ваше сведение, Харди, жабата с лекота... Ами че вие дезинформирате вашите студенти. На моя страна е логиката!

— Ха, логиката! — Харди изфуча, очите му блеснаха. — Проядени от молци максими! Ясно е като бял ден, че жабата завинаги ще остане в тръбата!

— Ще се измъкне!

— Няма да се измъкне!

— Джентълмени, свършихте ли вече? — чува зад гърба си спокоен глас и двамата рязко се обърнаха. Зад тях стоеше деканът на факултета, на устните му играеше приятелска усмивка. — Ако сте свършили, бихте ли се отбили при мен, в кабинета.

Гроут и Харди се спогледаха.

— Виждате ли какво направихте? — изсъска Харди и влезе в кабинета на декана. — Вие сте виновен.

— Вие сте виновен. Вашата жаба!

— Седнете, джентълмени! — Деканът посочи два стола с твърди облегалки. — Настанете се удобно. Право да си кажа, неудобно ми е да ви безпокоя, когато сте така заети, но се налага да поговорим. Мога ли да се поинтересувам коя е причината за вашия спор?

— Зенон — измънка Гроут.

— Парадоксът с жабата.

— Ясно — деканът кимна. — Ясно. Парадокс, стар две хиляди години. Древна загадка. И вие — двама мъже на възраст — стоите в коридора и спорите като...

— Проблемът се състои в това — каза Харди, — че никой никога не е правил експериментална проверка.

— Ами тогава вие двамата ще бъдете първите. Ще сложите жаба в тръба и ще проследите какво на практика ще се получи.

— Но жабата няма да започне да скача, както парадоксът го изисква.

— Трябва да я накарате! Давам ви две седмици, за да подготвите експеримента и да дадете правилен отговор на този детски проблем. Мразя безкрайните спорове. Искам веднъж завинаги да приключите с този въпрос...

Работата над проекта „Жабешка камера“, както скоро го кръстиха, започна с размах. Университетът отдели на непримиримите учени помещение в сутерена и Гроут и Харди моментално се захванаха

да монтират апаратурата. Когато наближи краят на двуседмичния срок, те пропускаха все повече лекции. „Жабешката камера“ през това време растеше и растеше и съвсем заприлича на дълга водопроводна тръба, но с много голям диаметър. Разположена бе покрай стените на помещението. Единият ѝ край чезнеше в плетеница от жици и апаратура, на другия имаше вратичка.

Накрая всичко бе готово. Рано сутринта Гроут слезе в сутерена и откри, че Харди вече е там: стои и гледа в тръбата.

— Вижте какво, Харди — каза Гроут, — нали се бяхме разбрали, че никой няма да пипа апаратурата, ако другият отсъства!

— Просто гледах вътре. Тъмно е — Харди се ухили. — Надявам се, че жабата няма да се изгуби, а?

При входа на помещението нещо скръцна и двамата погледнаха към вратата. На прага стоеше студентът Питнър и с любопитство зяпаше „Жабешката камера“.

— Искате да започнете опита ли? — Питнър се шмугна в стаята. — А за какво служат всички тези бобини и релета?

— Много е просто — отговори Гроут и грейна от удоволствие. — Аз ги измислих. Ето тук...

— Нека аз да обясня — прекъсна го Харди. — Само ще го объркате. Ние наистина се канехме да проведем опит с първата пробна жаба. Ако желаете, можете да останете, младежо. — Той отвори един буркан и извади мокра жаба. — Както виждате, тръбата има вход и изход. Жабата поставяме от страната на входа. Можете да погледнете вътре, младежо.

Питнър пхна главата си в тръбата и видя дълъг тъмен тунел.

Апаратурата „оживя“ и леко забръмча. Харди постави жабата в тръбата и затвори вратата.

— А това е, за да не се измъкне от тази страна.

— За какво ви е тръба с толкова голям диаметър? — попита Питнър. — В нея спокойно и човек може да се напъха.

— Гледайте — каза Харди и включи газовата горелка. — Този край се нагрива, топлината ще прогони жабата към другия край. Ще я наблюдаваме през прозорчето.

Погледнаха в тръбата и видяха, че жабата най-спокойно си седи — присвила лапички, тя тъжно гледаше напред.

— Скачай, глупачко — каза Харди и усили пламъка на горелката.

— Вижте! — възкликна Питнър. — Скача!

Жабата наистина скокна.

— Благодарение на добрата топлопроводимост на метала дъното на тръбата се нагрива все по-далеч и по-далеч от горелката — обясни Харди — и на жабата ѝ се налага да скача напред, за да не си изгори лапичките. Ето вижте!

— Господи, професоре — уплашено заговори Питнър, — тя се смали. Жабата стана наполовина по-малка.

— Тук е тайната — със сияеща усмивка обясни Харди. — Работата се състои в това, че в другия край на тръбата има генератор на особено силово поле. То действа на живата тъкан по такъв начин, че колкото по се приближава до източника, толкова повече се смалва: колкото по-далеч скочи жабата, толкова по-малка ще стане.

— А защо?

— Това е единственият начин да гарантираме, че всеки следващ скок на жабата ще бъде по-малък от предишния. Като скача, тя се смалва — съответно по-малки стават и скоковете ѝ. Ние така настроихме апаратурата, че степента на смалване да съответствува на парадокса на Зенон: всеки нов скок е два пъти по-къс от предния.

— И как ще свърши всичко това?

— Точно това — каза Харди — имаме намерение да узнаем. В другия край на тръбата има фотофиниш. Ако жабата стигне до края, тя ще пресече светлинния лъч и така ще изключи силовото поле.

— Ще стигне — каза Гроут.

— Няма. Ще става все по-малка и по-малка, а скоковете ѝ все по-къси и по-къси. Тръбата за нея ще се удължава до безкрайност и тя никога няма да стигне края ѝ.

— Много сте самоуверен — каза Гроут.

Наведоха се над прозорчето. Жабата вече бе изминала доста голямо разстояние и не бе лесно да я открият: мъничко петънце, не по-голямо от муха, продължаваше да пълзи по дъното на тръбата, като все повече намаляваше. Скоро жабата се превърна в точица, след което изчезна съвсем.

— Боже мой! — каза Питнър.

— Не ви задържахме повече, Питнър — каза Харди и потри ръце.
— С професор Гроут трябва нещо да обсъдим...

— И така — каза Гроут, когато Питнър излезе — вие проектирахте тръбата. Какво стана с жабата?

— Как какво? Тя все още си скача там, сред атомите.

— Подозирам, че сте скроили някой номер. По пътя нещо ѝ се е случило.

— Щом така мислите — парира Харди, — сам можете да изследвате тръбата.

— Ами май точно това и ще направя! И ще открия там... някаква клопка.

— Както желаете — каза Харди и се ухили. Изключи горелката и отвори металната врата.

— Дайте ми фенер — настоя Гроут.

Харди му връчи фенерче и Гроут, пышкайки, се напъха в тръбата.

— Само без номера! — донесе се оттам гласът му, придружен от гръмко ехо.

Харди изчака Гроут да се скрие в тръбата, след което се наведе и надзърна вътре. Професор Гроут с кихане едва се добра до средата на тръбата и замря.

— Какво има? — попита Харди.

— Ами доста е тясно тук...

— Така ли?... — Усмивката на Харди стана още по-широка. Той извади лулата от устата си и я положи на масата. — Е, аз мога да ви помогна...

С тези думи той тръшна вратата и... включи силовото поле. Светнаха лампи, защракаха превключватели.

— Е, уважаема жабо, скачайте сега — каза Харди и скръсти ръце на гърдите си. — Скачайте си на воля.

Приближи се до горелката и запали пламъка.

В тръбата беше тъмно. Известно време Гроут лежа неподвижно, умислен. Защо Харди затвори вратата? Какво е намислил?... После Гроут се повдигна на лакти и веднага чукна главата си в тръбата. Ставаше горещо.

— Харди! — силен, панически вик проехтя в тръбата. — Отворете вратата! Какво става?

Направи опит да се извърне, за да се добере до вратата, но не успя. Не му оставаше нищо друго, освен да се промъква напред. И Гроут запълзя, като си мърмореше през зъби:

— О, ще ми платите, Харди, за вашите шегички. Мислите си...

Съвсем неочаквано таванът и стените на тръбата рязко се отместиха встрани. Гроут чукна брадичката си в металната повърхност и замига. Тръбата определено бе нараснала и сега имаше предостатъчно място. А дрехите му!... Панталоните и ризата му висяха на него, сякаш бяха двойно по-голям номер.

— О, господи — тихо каза професорът, коленичи, с мъка се извъртя и запълзя обратно към вратата. Бутна я, но тя не поддаде.

Доста време постоя така, но когато металният под се нагря, Гроут неохотно изпълзя към по-прохладно място, обхвана колене с ръце и мрачно се загледа в тъмнината.

— Ами сега? — сам се попита той на глас.

След известно време хладнокръвието му се възвърна.

— Трябва да разсъждавам логично. Веднъж вече се смалих от силовото поле. Следователно сега съм към три фута висок. И тръбата за мен е станала като че ли два пъти по-дълга.

Гроут измъкна от огромния си сега джоб фенерчето, лист хартия и започна да смята. С мъка държеше фенера, който също бе станал два пъти по-голям. Скоро подът под него отново стана горещ и той, без да мисли, се отмести напред.

— Ако остана тук достатъчно дълго — промърмори той, — то...

Тръбата отново се разтърси, удължи се във всички посоки и Гроут се озова под камара грубо платно. Като се задъхваше, едва се измъкна изпод нея и погледна напред. Далеч-далеч отпред мъждееше пресичащият лъч на фотофиниша. Ах, само да можеше да стигне дотам, веднъж да стигнеше... Поразмисли още малко над изчисленията си и промърмори:

— Надявам се, че не съм сбъркал. От сметките излиза, че ще стигна до светлинния лъч след девет часа и половина, стига да се движа, без да спирам.

Въздъхна тежко, стана, положи фенера на рамото си и потегли.

Професор Харди се обърна към студента Питнър.

— Разкажете на аудиторията какво видяхте тази сутрин.

Всички погледи се впериха в Питнър и той нервно преглътна.

— Еее... Наминах към сутерена и ме поканиха да видя „Жабешката камера“. Професор Гроут ме покани. Двамата се канеха да започнат опит.

— Какъв опит?

— Опит, свързан с парадокса на Зенон — нервно поясни Питнър.

— С жабата. Сложиха я в тръбата и затвориха вратата. После професор Гроут включи апаратурата.

— И какво стана?

— Жабата започна да скача. И се смали.

— Правилно, смали се. И после?

— После изчезна.

Професор Харди се облегна в креслото.

— Жабата стигна ли до другия край на тръбата?

— Не.

Аудиторията се разшумя.

— Както виждате, жабата въпреки очакванията на моя колега Гроут не достигна края на тръбата.

Аудиторията развълнувано шумеше и Харди почука по масата с молива, после запали лулата си, отново се облегна и пусна към тавана облак дим.

— Страхувам се, че този експеримент се оказа прекалено тежък удар за бедничкия Гроут. Както сигурно сте забелязали, следобеда го нямаше на занятия...

Гроут се мръщеше, но продължаваше да върви.

— Само спокойно — уговаряше се той. — Главното е да продължавам да вървя.

Тръбата отново потрепери и професорът залитна. Фенерът, който не успя да удържи, падна и угасна. Гроут се озова в огромна тъмна пещера, която изглеждаше, че няма нито начало, нито край.

Но продължи да върви. След известно време го налегна умора.

— Е, почивката няма да ми навреди! — Седна на грубия неравен под. — Само че според новите изчисления ще са ми нужни някъде към два дни, за да стигна края на тръбата. А може би и повече...

Гроут дремна малко и отново потегли. Внезапните уголемявания на тръбата вече не го плашеха. Рано или късно щеше да стигне до края и да пресече светлинния лъч. Силовото поле ще се изключи и той отново ще възвърне предишните си размери... Гроут се усмихна: Харди ще има да се чуди.

Палецът на крака му се удари в нещо и той падна. Обхвана го страх, затрепери и стана, като се озърташе в тъмнината.

Ами сега накъде да върви?

— О, господи — изстена той, наведе се и опипа пода: накъде да върви? Времето течеше. Тръгна бавно в една посока, после в друга, без да вижда нищо отпреде си, слепешката. После хукна, като сменяше посоката — насам, натам, спъваше се и падаше. И неочаквано всичко отново потрепери — вече познатото усещане! Тръбата отново се разтресе. Гроут въздъхна с облекчение: значи се движи във вярна посока! И той отново хукна, но вече успокоен — дишаше равномерно, дълбоко, с отворена уста.

Колкото повече напредваше, толкова подът ставаше по-груб. Скоро му се наложи да се промъква сред някакви камъни и Гроут спря. Нима тръбата не е полирана? Отначало с шкурка, а после...

— Ама, разбира се — промърмори той. — Даже острието на бръснача ще ти се види нащърбено, щом си толкова малък...

Продължи да се движи напред, като напипваше с ръце препятствията. Скоро огромните канари наоколо, както и собственото му тяло, започнаха слабо да светят. Какво е това?... Гроут погледна ръцете си: дланите му проблясваха в мрака.

— Топлинно излъчване, разбира се! Благодаря ти, Харди!

Гроут скачаше от скала на скала, движеше се в мрака по безкрайна равнина, осеяна с канари, прескачаше пукнатините като дива коза. „Или като жаба“ — хрумна му, когато прескочи поредната яма и спря, за да си поеме дъх. Колко още му оставаше? Огледа висящите парчета желязна руда и отново го налегна страх.

— Май ще е най-добре да не мисля за това — каза той, покатери се на скалата и прескочи пропастта. Следващата се оказа още по-широка и едва успя да се вкопчи за ръба ѝ. Задъхваше се от напрежение, хващаше се за издатините.

Скачаше и скачаше безкрай, отново и отново. Вече не помнеше колко време се придвижва така.

Стоеше на края на поредната пропаст и набираше смелост за следващия скок... Падаше дълго, все по-дълбоко и по-дълбоко, все по-близо до някакво неясно сияние. Но дъно все нямаше и нямаше. И той все падаше и падаше...

Професорът затвори очи, обзе го спокойствие — уморените му мускули сега си отпочиваха.

— Това е! — произнесе той, като продължаваше да пада. — Природен закон... Колкото едно тяло е по-малко, толкова по-слабо му действа гравитацията... Не е за чудене, че на насекомите нищо не им става, като паднат...

Със затворени очи се отдаде във властта на тъмнината.

— ... По такъв начин — каза професор Харди — ние с право можем да очакваме, че този експеримент ще влезе в историята на науката като...

Той млъкна и се намръщи, тъй като цялата аудитория гледаше не към него, а към вратата. Някои студенти се усмихваха, един от тях се разкикоти. Харди се обърна, за да види какво става.

Откъм вратата по пода скачаше жаба.

— Професоре — възбудено каза Питнър и стана от мястото си, — това потвърждава създадената от мен теория. Жабата толкова се е смалила, че е пропаднала... Тази жаба е друга!

— Какво? — възмути се Харди.

— ... Пропаднала е между атомите на кристалната решетка на материала, от който е направен подът на „Жабешката камера“. И като е напуснала границите на силовото поле, отново си е възвърнала нормалните размери.

Питнър с усмивка погледна жабата. Тя продължаваше бавно да шляпа из стаята.

— Това, което казвате... — започна професор Харди, грохвайки в креслото, но в този момент би звънецът и студентите засъбираха книгите и тетрадките си. Скоро професор Харди остана сам. Впери поглед в жабата, поклати глава и измърмори:

— Това не може да бъде. По света има жаби колкото щещ. Това е някаква друга жаба.

Към бюрото му се приближи студент.

— Професор Харди...

Харди вдигна глава.

— Да? Какво има?

— Там, в коридора, ви чака някакъв човек — целият е омотан в одеяло. Вижда ми се разстроен.

— Добре — каза Харди, въздъхна и стана. Спря се на вратата, отново дълбоко въздъхна, после стисна устни и излезе в коридора.

Зад вратата, увит в червено вълнено одеяло, го чакаше Гроут. Лицето му пламтеше от възбуда. Харди виновно го погледна.

— Така и не изяснихме! — развика се Гроут.

— Какво? — отрони се от устата на Харди. — Чуйте ме, Гроут...

— Така и не изяснихме дали жабата ще стигне до края на тръбата. Двамата с нея хлътнахме между атомите. Налага се да измислим някакъв друг начин да проверим парадокса. „Камерата“ не става за това.

— Май сте прав — каза Харди. — Но, Гроут, изслушайте ме...

— По-късно ще говорим — каза Гроут. — Довечера ще дойда при вас. Сега закъснявам за лекцията.

И като придържаше с ръце одеялото, той припряно закрочи по коридора.

Разказът е публикуван във вестник „Орбита“, броеве 16 и 17 от 1989 г.

Жанрово е определен като „Фантастична шега“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.